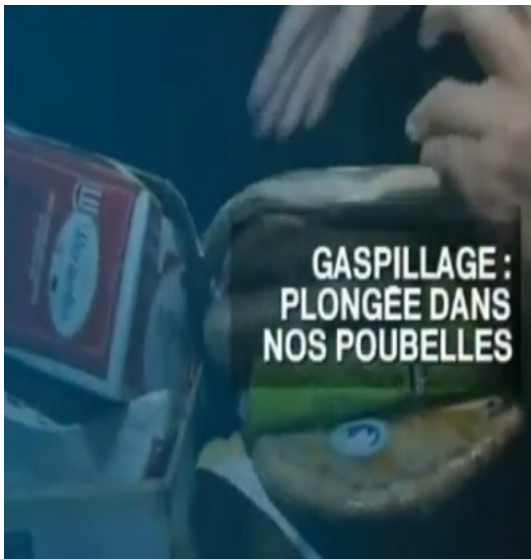

EL MENJAR QUE LLENCEM

Mercedes Eiros
Carles López
Sandra Perona
Anna M. Ribas

Sinopsi

Aquest documental ens acosta a la societat consumista actual, a través dels costums relacionats amb la compra i rebuig dels aliments que mengem.

Està rodat a França, i parteix d'una sèrie d'entrevistes amb diverses persones relacionades amb el consum quotidià: Peggy, una mestressa de casa que omple la nevera després d'un dia de supermercat; Sako, el cap de cuina d'un menjador d'institut, que ofereix el dinar en forma de self service; Véronique Laubier, que dirigeix una empresa que cultiva i distribueix melons; Thomas Pocher, director d'un supermercat i, per últim, Gwenaël, un noi que recull menjar dels contenidors dels supermercats per alimentar la seva dona i filla, i part d'una petita col·lectivitat amb problemes d'atur i manca de recursos.

Tot plegat dibuixa un tapís complet, des del productor al distribuïdor, fins acabar en el gran consumidor (menjador escolar) i el petit consumidor (família de quatre membres). Tot ells queden en evidència quan, en les darreres imatges, veiem una altra mena de família, sense massa ingressos, que pot menjar -sense emmalaltir, ens informen- del que la societat de l'opulència llença perquè sí.

Com a curiositat, aquest documental té una segona part, emesa el 12 de febrer de 2013 i titulada ***Gaspillage: plongée dans nos poubelles, deux ans après***, on s'investiga si, després d'un any i escaig, els protagonistes han canviat o millorat els seus hàbits de compra, consum i rebuig de deixalles.

Fitxa de la pel·lícula

Títol en català: ***El menjar que llencem***

Títol original: ***Gaspillage: plongée dans nos poubelles*** (2011). França

Autors del reportatge: Guillaume Barthélémy, Camille de Boisgelin, Philippe Legay, Slawek Kuchalski

Producció: Toni Comiti Productions (France) per al programa Envoyé Special (FR2)

Durada: 29:00 minuts

Versió original en francès a : <http://www.youtube.com/watch?v=fSDjKGpq1mc> o bé a http://www.dailymotion.com/video/xrwtso_envoye-special-gaspillage-alimentaire_news

Emissió: 10 de novembre de 2011

DISTRIBUCIÓ: Java Films

Versió en català de Televisió de Catalunya, que es pot visionar a

<http://www.youtube.com/watch?v=ZuTJe4qYyhY&>

Emissió per TV3: 4 de desembre de 2012

Activitats de comprensió i de reflexió

1. Què us sembla que vol dir, el títol del documental?
2. Per què penseu que la Peggy, la mestra mare de família, ha de llençar part del que té a la nevera, abans de posar-hi el que ha comprat?
3. Per què compra tant? Això té relació amb la seva classe social?
4. A casa vostra us passa el mateix? Per què?
5. A l'institut, una de les cuineres diu que el menjar ha d'entrar pels ulls... Creieu que l'aspecte del menjar és un reclam?
6. Penseu que pagar una cosa et dóna dret a malbaratar-la, com fan els alumnes d'aquest institut?
7. En aquest institut acaben llençant 1/4 part del que es va comprar aquell dia per a fer el dinar... qui en té la culpa: qui el va comprar, qui el va cuinar o qui s'ho havia de menjar?
8. Què es podria haver fet amb aquest menjar?
9. Creieu que el self service és un bon sistema per a un menjador escolar? Proposeu una alternativa.
10. Recordeu Veronique Laubier, la senyora que té una empresa de melons. Heu vist que, si els melons no fan una mica concreta (800 gr. com a mínim), es llencen. Vosaltres compraríeu un meló més petit, si valgués igual que un de gran, sabent que el gran no us l'acabareu?
11. Proposeu què es pot fer amb els melons que aquesta empresa llença.
12. Heu entès la diferència entre data de caducitat i data de consum preferent? Per què la segona és una mena de trampa de les empreses?
13. Quina sensació tindríeu si el supermercat on compreu estigués mig buit o no tingués algun tipus de producte? Continuaríeu anant-hi?
14. Com valoreu que el supermercat francès que ens presenten intenti educar els clients amb cartells, i destini part dels residus per biocombustible i per la Creu Roja?
15. Si haguéssiu de fer un gràfic circular, quina part de responsabilitat en el malbaratament alimentari creieu que tenen les empreses productores, els venedors i els consumidors?
16. Per què penseu que algunes grans superfícies tenen prohibit donar el menjar?
17. Sabeu que aquí a Espanya està prohibit agafar coses dels contenidors? Què us sembla?
18. Quin sentiment us provoca veure aquella parella que recull aliments dels contenidors per la nit?
19. Per què creieu que ho fan? És un motiu personal o col·lectiu? Definiu què vol dir "freegan".

20. És ètica una societat que malbarata tants aliments per una banda i reparteix 3 milions d'ajudes alimentàries a gent necessitada, per l'altra?

Comprendre el llenguatge audiovisual

1. Quines estratègies de la planificació de la imatge (recordeu el primer pla, pla detall, pla general, etc.) es fan servir en aquest documental per convertir els aliments en protagonistes del relat?
2. Qui us sembla que és l'home que entrevista els testimonis però també ens parla als espectadors, i que no surt per imatge? Com es diu aquesta tècnica cinematogràfica?
3. Com es realitza l'encadenat de les seqüències, és a dir, com es passa de casa de la Peggy al supermercat?
4. Per què les primeres imatges del supermercat, amb gent agafant menjar i posant-los als carros de la compra, estan en càmera lenta?
5. A partir d'aquí se succeeixen una sèrie d'imatges ràpides sobre el supermercat, el menjador d'institut, la productora de melons i el freegan, just abans de posar el títol del documental. Per què creieu que s'ha fet, això?
6. Quina intencionalitat té l'ús de la càmera subjectiva?
7. Per què no se'ns mostren les localitzacions exactes (pobles, carrers), ni els noms de l'institut, del supermercat, de l'empresa...dels llocs que ens ensenyen?
8. Degut a la matèria o tema del documental, quin punt de vista predomina més, el picat o el contrapicat?
9. Què pretén mostrar el tràveling del supermercat?
10. Just abans de veure la productora de melons, els autors del reportatge viatgen amb tren. Les imatges que ensenyen, quin tipus de moviment de càmera són?
11. Cita un moment del documental on hi hagi una el.lipsi narrativa.
12. Per què s'utilitza la càmera oculta i la imatge desenfocada quan entrevisten una treballadora d'una empresa que prefereix tirar lleixiu sobre el menjar que llencen, en comptes de donar-lo? I per què està desenfocada també la noia que agafa menjar dels contenidors conjuntament amb Gwenaël, i també les seves pròpies dona i filla? És pels mateixos motius en els quatre casos?

Lectures de suport

1. Abans hem esmentat que aquest documental va tenir una segona part, emesa a TF2 el 12 de febrer de 2013, anomenada **Gaspillage: plongée dans nos poubelles - deux ans après**. Hem trobat un article que en fa un resum:

Aquest informe es produeix divuit mesos després d'una investigació inicial, sobre alguns llocs de malbaratament: la nevera d'una família, les escombraries d'un menjador escolar, i especialment els contenidors ben plens d'un hipermercat. Els resultats presenten llums i ombres: les iniciatives específiques tracten d'influir en els reflexos i educar els individus (congelar, evitar el parany de l'oferta en format XXL, aprendre a descodificar les dates de caducitat). Però al menjador de l'escola, on un quart del menjar va acabar a les escombraries, les porcions dels plats no es van reduir - la qual cosa és un motiu important de malbaratament. Quant a la venda al detall, sembla que es protegeixen més els contenidors de les visites dels "espigadors d'escombraries" - per raons de salut, justifica el director. Mentre, un empleat diu que 8000 € d'aliments encara consumibles continuen acabant a les escombraries cada mes a causa de la mala gestió

dels estocs. Queda el contra-exemple del director de supermercat conscienciat, que transforma les fruites i verdures no comercialitzables en sopes i succs. Una actitud igual de virtuosa com rendible.

Activitats

1.1. Creieu que el documental va incidir, d'alguna manera, en les decisions posteriors i estil de consum alimentari de les persones que hi sortien?

1.2. Per què el primer supermercat reacciona evitant els "espigadors d'escombraries" ?

1.3. Cerqueu algunes adreces d'institucions, ONGs, etc. que es dediquin a la distribució d'aliments entre la població necessitada.

2. Un dels sistemes per a no llençar el menjar que ens sobra són les receptes d'aprofitament. Llegeix-ne algunes, d'arreu del món, en la imatge de sota, i després pregunta a casa, a la mare o l'àvia, quins secrets tenen elles per a fer-ne, aquí a Catalunya:

Receptes del món

Cuina d'aprofitament d'altres cultures

Si ens endinsem en la cuina d'altres cultures del món, veurem que també tenen receptes d'aprofitament per donar sortida als ingredients més habituals.

MÈXIC
A Mèxic trobem els burritos i les fajitas, que estan fets a base de pa de blat de moro i estan farcits de carns i verdures variades.

ITÀLIA
A Itàlia la pasta és el plat estrella d'aprofitament i es pot acompanyar amb salses de verdures i carns. Els *arancini*, per exemple, són un plat típic italià que es cuina per aprofitar les restes del risotto.

PAÏSOS ORIENTALS
Als països orientals l'arròs és la base de la seva alimentació i es prepara amb combinacions variades de verdures i carns, acompanyat d'espècies i picant.

ANGLATERRA
A Anglaterra són molt típiques les melmelades i el púding fet a base d'ou, mantega, llet i poc més, i es pot combinar amb molts altres ingredients.

3. Un dels grans problemes de la nostra cultura de l'abundància és que "mentre mig món es mor de gana, l'altre mig es mor per aprimar-se". D'aquí neixen una sèrie de trastorns de l'alimentació, que tots coneixeu. Llegiu aquest text de Rosa Montero, a **El País Semanal** núm 1078 (25/05/1997) i responeu les preguntes de sota:

LA CULPA Y LA ANOREXIA

Dentro de las múltiples bobadas que a veces leemos (y a lo peor, hasta escribimos) en los periódicos, una de las que me ha dejado más patidifusa últimamente ha sido ese estudio sobre la anorexia según el cual unos superferrolíticos científicos británicos aseguraban que habían descubierto algo así como la causa de esta enfermedad: una disminución del riego

sanguíneo en una zona concreta del cerebro. O sea, trompeteaban victoriosos los medios de comunicación: un origen orgánico y no psicológico.

A decir verdad, la noticia me parece tal necesidad que al principio tendí a suponer que habíamos sido nosotros, los periodistas, quienes reprodujimos mal lo que los científicos decían; y que no alardeaban de haber descubierto la causa de la anorexia, sino simplemente un efecto más de la enfermedad, equiparable, por ejemplo, a la fenomenal disminución de masa ósea que también se produce. De todos es sabido que un anoréxico es un esqueleto viviente; a fuerza de no comer, se queda suspendido en los confines de la inanición, y ahí, en esa suerte de frontera muerte-vida, colgando en el vacío y descamado, es capaz de resistir durante muchos años. Pero esa existencia al límite tiene sus costes: a los enfermos se les cae el pelo, se les retira la regla, se les descalcifican los huesos hasta el punto de disminuir de altura varios centímetros... y también es posible que, como dicen esos investigadores, sus cerebros tengan un riego sanguíneo menor que un cerebro normal. Lo cual no sería otra cosa que una consecuencia de la hambruna.

Pero por lo visto fueron los propios científicos quienes colaboraron en el triunfalismo y la confusión. "¿Cómo saben que las alteraciones cerebrales no han sido causadas por la propia anorexia?", les preguntaron. "Porque cuando los enfermos se curan siguen manteniendo la diferencia de riego". Bien, los anoréxicos que han sanado tampoco recuperan nunca toda la masa ósea que perdieron. Irrita y amedrenta una falta de rigor tan elemental.

¿Y por qué unos científicos tan de chichinabo son capaces de acaparar páginas y páginas de la prensa mundial? Porque su mensaje alivia, porque están en la onda de los tiempos, porque dicen lo que la sociedad desea oír. Lo explicó muy clarito uno de esos investigadores británicos tan luminosos: "Podemos decir a la gente que padece anorexia y a los padres de los enfermos que no es culpa suya".

La culpa, ay. La culpa está empezando a quedarse tan obsoleta en el mundo de hoy como el bombín y el coche de caballos. No reivindicó ese pozo insondable de la culpabilidad judeo-cristiana, que nos hace asumir la autoría del Diluvio Universal a poco que se nos apriete, pero sí esa cuota de culpa inevitable y necesaria, que emana del sentido de responsabilidad, de la ética personal y de la estructura fundamental de lo que somos. Esa culpa, en fin, es uno de los marcos básicos del ser, uno de nuestros límites interiores. De hecho, es imposible vivir una vida normal sin tener que decidir entre opciones precarias, sin causar algún daño, sin alguna clase de remordimiento.

Pero hoy todo se organiza en la sociedad para evitar la culpa, para extirparla por completo. Esa debe de ser una de las razones del auge actual del biologismo: como si los humanos no fuéramos sino un ciego y fatídico conglomerado de células y genes y reacciones químicas. Y así, nos sacudimos de encima la responsabilidad y la culpa como quien se extrae una muela picada, sin advertir que, en la misma operación, estamos perdiendo parte de la sustancia humana.

Activitats

3.1. L'autora se'n riu, en aquest article, d'aquests metges anglesos que han dictaminat que els trastorns alimentaris provenen d'un problema físic: la manca de reg sanguini al cervell. La mateixa autora desmunta la teoria. Com ho fa?

3.2. Què té a veure el sentiment de culpa amb la malaltia de l'anorèxia i la bulímia? De quina religió pensa l'autora que prové aquest sentiment de culpa? Penseu que l'anorèxia necessita un tractament psicològic ?

3.3. Dins del món dels trastorns alimentaris hi ha moltes informacions falses o tergiversades, sobre els aliments, el seu consum, la manera de fer-se passar la gana, etc. Consulteu aquest article i expliqueu-ne cinc: <http://www.acab.org/fitxer/83/article-internet.pdf>

3.4. Què penseu que poden fer la família i els amics d'una persona amb trastorns alimentaris per tal d'ajudar-la?

4. L'altra cara del mirall és el creixement de l'obesitat en la població, especialment entre els nens. Llegiu aquesta altra notícia i feu les activitats després.

L'obesitat mòrbida creix a Catalunya, on malgrat tot aquesta patologia és poc freqüent

Els experts constaten que els nens més ben alimentats són els que mengen al col·legi

18/11/2009 17:11h

Cara i creu per a Catalunya. Amb 35.000 casos, és una de les comunitats amb menys obesos mòrbids, com ho demostra el fet que la incidència d'aquesta patologia se situa en la meitat de la mitjana d'altres demarcacions espanyoles. Però els experts alerten que l'índex de casos a la comunitat catalana va a l'alça, tendint a equiparar-se amb la resta de territoris. En el decurs d'una jornada sobre aquesta malaltia, també s'ha constatat que es registra menys obesitat entre els nens que mengen al col·legi que entre els qui fan els àpats a casa.

Entre les causes que afavoreixen l'obesitat mòrbida hi ha la sobrealimentació i el sedentarisme, però també la manca de conciliació dels horaris escolars i la feina, fet que complica l'elaboració dels àpats a casa. El doctor Javier Foncillas, cap de cirurgia d'obesitat mòrbida de l'Hospital Universitari Sagrat Cor de Barcelona, ha explicat que aquesta malaltia afecta un 0'5% de la població catalana, la meitat que la mitjana d'altres comunitats autònomes. Per a Foncillas, alguns dels factors que "probablement" expliquen la menor incidència a Catalunya serien la climatologia, que afavoreix que els nens puguin realitzar més activitats, la dieta mediterrània, i les campanyes de conscienciació de l'Administració. De tota manera, avisa que l'obesitat mòrbida "va a l'alça" a la demarcació catalana, amb el conseqüent risc d'arribar a equiparar-se amb les comunitats que registren xifres més altes.

El doctor també constata com a dada "curiosa" que es detecti menys obesitat entre els nens que mengen al col·legi, als quals fins i tot se'l nota "més ben nodrits", que els alumnes que fan els àpats a casa. "A les cases es menja malament", ha conclòs Foncillas.

En la jornada també s'ha posat de manifest que en els últims anys els casos d'obesitat mòrbida s'estan disparant de forma alarmant, sobretot entre nens i adolescents, i que Espanya s'està acostant als nivells dels Estats Units, un dels països més afectats per aquesta patologia.

L'obesitat mòrbida escurça la vida 10 anys

Els especialistes recomanen la reducció d'estómac per posar fi a l'obesitat mòrbida, que escurça la vida dels pacients uns 10 anys. Lluny de ser un problema estètic, aquesta malaltia porta associades altres patologies, com ara complicacions respiratòries i cardiovasculars, problemes a les articulacions, trastorns del son, diabetis, hipertensió i colesterol.

Activitats

4.1. Què és l'obesitat mòrbida? Quines són les tres causes per les quals hi ha menys obesitat mòrbida a Catalunya en relació a d'altres comunitats autònomes espanyoles?

4.2. Per què els nens que mengen al col·legi estan més "ben nodrits" que els que mengen a casa? Podríeu posar algun exemple de la manera com, gent que coneixeu, s'alimenten malament a casa?

4.3. Com és que a la notícia s'afirma que els Estats Units és un dels països més afectats per l'obesitat mòrbida? Cerqueu informació del documental **Super Size Me** a Internet, que explica una mena d'experiment en relació a aquest tema. Si teniu curiositat, el podeu veure a <http://www.youtube.com/watch?v=1FELKZoeziw>

Contracamp: aspectes didàctics per al professorat

a) Elements de debat i relacions que es poden establir:

- La cadena de producció, distribució i consum dels aliments.
- L'alimentació equilibrada. La dieta mediterrània.
- El consumisme alimentari en el primer món.
- Les tècniques de màrqueting en grans superfícies.
- Les tècniques publicitàries en relació a l'alimentació.
- Embalatge i etiquetatge dels aliments.
- Els trastorns alimentaris: anorèxia, bulímia, vigorèxia, ortorèxia, obesitat i trastorn per afartament.

- Bones pràctiques quant a la compra, emmagatzament , consum i rebuig d'aliments.
- Propostes d'acció per a canviar la societat, a nivell governamental, educatiu, individual, etc. La compra de productes de proximitat i les cooperatives de consum.
- Els drets del consumidor.

b) Objectius formatius:

- Comprensió del film.
- Valorar la capacitat de recollir informació, d'anàlisi i de crítica davant els problemes del nostre món
 - Anàlisi del llenguatge i de les tècniques audiovisuals del film: veu en off; ús del primer pla i el pla mig, tràveling, càmera lenta, angle picat , càmera subjectiva i fosa en negre.
- Conèixer les principals causes de malbaratament alimentari en el món occidental.
- Promoure valors relacionats amb la solidaritat social davant situacions mancades d'ètica.
- Conèixer dos dels principals trastorns alimentaris i la seva incidència a Catalunya.
- Observar moviments socials de protesta i crítica davant el malbaratament alimentari, com els freegan.

c) Criteris d'avaluació:

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre les qüestions de comprensió i del llenguatge cinematogràfic de forma reflexiva i interessada.
 - Capacitat per relacionar i entendre les diferents problemàtiques plantejades en el film, especialment en relació a les diferències socials i el medi ambient.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les seves activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.

- Expressió escrita i oral correcta de les feines proposades.

Zona Web

- <http://www.cinescola.info/> (web sobre cinema en l'àmbit educatiu)
- <http://www.aulamedia.org/> (web sobre mitjans de comunicació en l'àmbit educatiu)
- <http://videos.leer.es/home/nuevas-alfabetizaciones/na-secundaria/documentales/>
(Ús del documental a Secundària)
- <http://www.mediambient.bcn.cat/malbaratamentalimentari/> (web sobre consum sostenible)
- <http://blogs.tv3.cat/senseficcio.php?itemid=36638> (Documental **Comprar, Llençar, Comprar. L'obsolescència programada**)
- <http://mediambient.bcn.cat/malbaratamentalimentari/docs/01-pensa.pdf> (guia didàctica sobre el documental **El menjar que llencem**- és convenient enregistrar-se en el web abans)
- <http://mediambient.bcn.cat/malbaratamentalimentari/material-pedagogic/educacio-secundaria-obligatoria/questionari> (enquesta sobre els hàbits d'ús personals en relació a l'alimentació, amb anàlisi de resultats- és convenient enregistrar-se en el web abans)
- <http://www.youtube.com/watch?v=JjKmXzAbJ4A> (Documental **Los espigadores y la espigadora**, d'Agnès Varda)

Fonts i referències:

- Documental **El menjar que llencem**:
<http://www.youtube.com/watch?v=ZuTJe4qYyhY&>
- Ambròs, A.; Breu, R. (2007) *Cinema i Educació*. Barcelona: Graó.
- Article sobre **Gaspillage: plongée dans nos poubelles - deux ans après**
<http://les-eco-coopérateurs.fr/node/1757>
- Receptes del món:
http://w110.bcn.cat/MediAmbient/Continguts/Continguts_Transversals/Publicacions/Documents/Fitxers/Guia_EvitarMalbaratamentAlimentariBCN.pdf
- Article de Rosa Montero: **La culpa i la anorexia**
<http://www.nodo50.org/filosofem/IMG/pdf/etica1.pdf>
- Associació contra l'anorèxia <http://www.acab.org/ca/>

- Informació contra les pàgines "Ana" i "Mia" que glorifiquen i enganyen les noies i nois joves sobre l'anorèxia i la bulímia. <http://www.anymia.com/>
- Article sobre obesitat mòrbida <http://www.laxarxa.com/noticia/l-obesitat-morbida-creix-a-catalunya-on-malgrat-tot-aquesta-patologia-es-poc-frequent>
- Documental **Super Size me**: <http://www.youtube.com/watch?v=1FELKZoeziw>